

พุทธศาสนาในเวียดนาม: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม¹

สมหมาย ชินนาค²

พระครูสารกิจโกศล³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางพระพุทธศาสนา บทบาททางสังคมวัฒนธรรมและวิเคราะห์แนวโน้มพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามโดยการวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ในพื้นที่เวียดนามเหนือ เวียดนามกลาง และเวียดนามใต้ ผลการศึกษาพบว่า ในยุคแรกเวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของจีนนับพันปี จึงได้รับอิทธิพลพุทธศาสนา เต๋า และการบูชาบรรพชน ต่อมาตกเป็นอาณานิคมฝรั่งเศส พุทธศาสนาเสื่อมโทรมลงมาก แม้พุทธศาสนิกเองถูกลดบทบาทในการบริหารประเทศ จนเกิดขบวนการกู้ชาติต่อต้านฝรั่งเศสโดยพระสงฆ์เป็นผู้นำประท้วงเพื่อพิทักษ์พุทธศาสนาทำอัตวินิบาตเหตุตัวเอง มีการจัดตั้งสมาคมพุทธบริษัทเวียดนาม ในยุคหลังอาณานิคมองค์กรสงฆ์ถูกแบ่งเป็นภาคเหนือในระบอบสังคมนิยม และภาคใต้ในระบอบประชาธิปไตย ตามการแบ่งประเทศเวียดนามในมติการประชุมที่เจนีวา ภายหลังเมื่อโฮจิมินห์ปลดปล่อยเวียดนามเหนือและยึดไซ่ง่อนได้รวมประเทศเวียดนามเป็นหนึ่งเดียว องค์กรทางศาสนาจึงปรับตัวให้เข้ากับอุดมการณ์และหลักการของระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

บทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของพุทธศาสนาในเวียดนาม พบว่า พุทธศาสนาในเวียดนามส่วนใหญ่เป็นนิกายมหายานมีบทบาทในทางภาคเหนือซึ่งมีศาสนิกส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กิ่งห์ (Kinh) มีคติในเรื่องพระโพธิสัตว์และแดนสุขาวดีมีอิทธิพลต่อวิถีความเชื่อของประชาชนมาก ขณะที่นิกายเถรวาท มีบทบาทในทางภาคใต้ มีศาสนิกชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีวิถีพุทธเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนในแบบวัฒนธรรมเขมร โดยมีวัดและเจดีย์ที่เป็นภาพสะท้อนความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากจีน อินเดีย และตะวันตก ทั้งยังมี

¹ งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2556 ผ่านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² รองศาสตราจารย์ (มานุษยวิทยา), ประธานหลักสูตรสาขาวิชาภูมิภาคน้ำโขงศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อีเมล: schinnakubon@gmail.com

³ ดร., หัวหน้าโครงการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตอุบลราชธานี

ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญคือ พิธีที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญของพระพุทธเจ้า และพระโพธิสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันประสูติและตรัสรู้ และพิธีอีกอย่างหนึ่งคือ พิธีเตต (Tet) คือเทศกาลวันต้นปีใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับบุคคล บรรพบุรุษ และเทพเจ้า นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในด้านการส่งเสริมการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม โดยมีองค์กรสงฆ์ทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ มีบทบาทในการบริหารและบริการในด้านต่าง ๆ

แนวโน้มและทิศทางพุทธศาสนาในเวียดนาม พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาในเวียดนาม ดำเนินการโดยผ่านกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งในอดีตและเพิ่มความเป็นเสถียรภาพทั้งสองฝ่าย ในส่วนของสถานการณ์ทางพุทธศาสนา ได้รับการคลี่คลายและให้เกิดทิศทางไปในทางที่ดีหลังจากที่ท่าน ดิซ นัท ฮันห์ สามารถกลับไปเยือนบ้านเกิดที่เวียดนามได้ภายใต้การต้อนรับอย่างอบอุ่นและได้รับความสนใจจากต่างประเทศ ประกอบกับเวียดนามได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมชาวพุทธนานาชาติ ที่มีชาวพุทธร่วมประชุมมากที่สุด เมื่อ พฤษภาคม พ.ศ.2551 อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนาในเวียดนามต้องดำเนินการภายใต้การกำกับของรัฐ และมีบทบาทในท่ามกลางความหลากหลายภายใต้ความเชื่อดั้งเดิมและศาสนาอื่น ในลักษณะเป็น “พุทธศาสนาแบบเวียดนาม” รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเวียดนามกับนานาประเทศ

คำสำคัญ: พุทธมหายานพุทธเถรวาท เวียดนามประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมความสัมพันธ์ทางสังคม

The Buddhism in Vietnam: History, Cultural and Social Relationship

*Sommaichinnak*⁴

*PhrakruSarakijkosol*⁵

Abstract

The objectives of this research are to study the history and development of Buddhism and its social and cultural roles and to analyze the trend of Buddhism in the Socialist Republic of Vietnam. Documentary and field researches were implemented in northern, central and southern regions of the country. The study found that in the early period, Vietnam was under the rule of China for a thousand years. Then the country was influenced by Buddhism, Taoism and the belief of worshipping ancestors. Vietnam then fell under the French colony that severely deteriorated Buddhism. Buddhists' role in national administration was diminished. Liberation movement against France took place. Monks had a leading role in protesting for Buddhism protection and they even committed self-burning suicide. Vietnamese Buddhist association was also established. In post-colonization period, as Vietnam was divided by the Geneva Resolution, Sangha council was separated into socialist system in the north and democratic system in the south. Ho Chi Minh later liberated North Vietnam and conjugated South Vietnam into a unitary state. Religious organizations, thus, comply themselves with the aim and principle of socialist communist system.

Findings on social and cultural roles of Buddhism in Vietnam: Buddhism in Vietnam is mainly in Mahayana sect in the north that

⁴ Associate Professor (Anthropology), Chair of the Mekong Regional Studies Program, Faculty of Liberal Arts, Ubonratchathani University, Researcher, email: schinnakubon@gmail.com

⁵ Ph.D., Lecturer, Head of the Researcher, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubonratchathani Campus

most believers are Kinh ethnics. They believe in Bodhisattva and Buddha's Pure Land that immensely influence the people's belief. Theravada sect takes major role in the south. Most followers are Khmer Krom ethnics. They have their own Buddhism identity within Khmer culture. Temples and shrines reflect the cultural diversity influenced by Chinese, Indian and western culture. Furthermore, there are important traditions and rites related to Buddha and Bodhisattva especially the birth and enlightenment memorial days. There is also another special ceremony called Tet, the traditional New Year's event, for paying homage to the significant persons, ancestors and angels. In addition, monks have their roles in promoting education, social welfare, community development, arts and culture that Sangha councils in central, provincial and district levels take their roles in various administration and support.

For the trend and direction of Buddhism in Vietnam, it has been found that the relationship between the government and religious sector in Vietnam has been proceeded through religious, cultural and traditional activities in order to diminish conflicts in the past and to enhance stability of both parties. The situation of Buddhism has been relieved and destined for the better after monk ThichNhatHanh was able to visit his hometown with a warm welcome in Vietnam that attracted international community. Furthermore, Vietnam hosted an International Buddhist Conference with the highest number of Buddhist participants in May 2008. However, Buddhism in Vietnam is still under the supervision of the government and has its role in the mid of diversity under the fundamental belief and other religions that can be characterized as "Vietnamese Buddhism Model".

Keywords: Mahayana Buddhism, TheravadaBuddhism, Vietnam, History, Cultural, SocialRelationship

บทนำ

ปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามนับเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคอาเซียน ที่มีเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและทางการเมืองของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลทำให้เวียดนามเริ่มมีบทบาทที่เด่นชัดขึ้นในเอเชีย (อนุชา ม่วงใหญ่, ม.ป.ท.: น. 1) การเติบโตด้านเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นผลจากการที่เวียดนามได้ริเริ่มแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่เรียกว่าโดยเหมย (Doi Moi) (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555: น. 56) ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนสู่เศรษฐกิจและสังคมแบบใหม่ที่ดีกว่าในปี ค.ศ. 1986 ทำให้มีการเปิดประเทศและปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมไปสู่ระบบตลาดเสรี ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศให้เป็นไปตามกลไกของตลาดการปรับปรุงด้านโครงสร้างด้านเศรษฐกิจของเวียดนามให้เป็นแบบเสรีที่ใช้กลไกตลาดเป็นเครื่องมือจัดสรรทรัพยากรดังกล่าว ทำให้เวียดนามปรับตัวเข้าสู่กระแสโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) และกลายเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงด้านเศรษฐกิจประเทศหนึ่งในระยะเวลาอันสั้น และเวียดนามเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและกลุ่มที่มีบทบาทในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ASEAN AFTA WTO ฯลฯ เช่นเดียวกับประเทศไทยและประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน

ขณะที่ในด้านประเพณีวัฒนธรรมของเวียดนาม โดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนานั้น แม้ว่าเวียดนามจะเป็นประเทศสังคมนิยมที่ไม่ยอมรับการมีศาสนาอย่างเป็นทางการ แต่ชาวเวียดนามส่วนใหญ่มีการปฏิบัติทางศาสนาแบบชาวพุทธที่ผสมผสานแนวทางของลัทธิขงจื้อและเต๋าตั้งเช่นชาวจีน เนื่องจากเคยอยู่ใต้การปกครองของจีนร่วมพันปี ทำให้ชาวเวียดนามมีความเชื่อและนับถือดวงวิญญาณบรรพบุรุษ มีการเซ่นไหว้ดวงวิญญาณของผู้ตาย โดยถือว่า "คนตายปกครองคนเป็น" คือผู้ที่มิชีวิตอยู่ต้องเคารพเชื่อฟังถ้อยคำโอวาทของบิดามารดาหรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเพราะดวงวิญญาณเหล่านี้จะคอยปกป้องรักษาให้พวกเขาได้รับความสุข พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บอันตรายทั้งหลายทั้งปวง และจะทำให้เกิดเหตุร้ายหรืออันตรายเมื่อเขาไม่เคารพต่อดวงวิญญาณนั้น ๆ

ทั้งนี้การที่เวียดนามเคยอยู่ภายใต้การปกครองของจีนนับพันปีดังกล่าวจึงได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตจากจีน แม้ว่าปัจจุบันชาวเวียดนามจะไม่นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งอย่างเคร่งครัด แต่ประเพณีสำคัญเทศกาลต่าง ๆ ก็สะท้อนความเกี่ยวกับศาสนาพุทธและความเชื่อเรื่องการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษเช่นเดียวกับคนจีน และอีกลักษณะหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาในเวียดนามเป็นการผสมผสานที่น่าอัศจรรย์ของพุทธหลายนิกาย ซึ่งได้สืบทอดมาจากอินเดียและจีน อาจกล่าวรวมได้ว่าพุทธศาสนาขยายประเด็นจากกฎระเบียบสังคมในลัทธิขงจื๊อ ไปสู่สภาพทั่วไปของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้งเวียดนาม ไทยและประเทศในภูมิภาคอาเซียนกำลังเคลื่อนตัวไปสู่ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะกระแสของการรวมตัวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี ค.ศ. 2015 ที่มีใช้เพียงเรื่องทางเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่สิ่งสำคัญคือมิติทางสังคมวัฒนธรรมด้วย ซึ่งต้องยอมรับว่าองค์ความรู้ (knowledge) เกี่ยวกับเวียดนามในประเทศไทย โดยเฉพาะพุทธศาสนาในเวียดนามของแวดวงวิชาการของไทยนั้นยังมียุ่ค่อนข้างจำกัดอีกทั้งองค์ความรู้ที่มีอยู่ก็มักจะเป็นองค์ความรู้แบบทั่วไป (general) มิได้เจาะลึก (specific) ลงไป จนทำให้ผู้ศึกษางานเหล่านั้น เข้าใจว่าพุทธศาสนาในเวียดนามนั้นก็เป้นพุทธศาสนาแบบเดียวกับพุทธศาสนาในประเทศไทยหรือแบบเดียวกับในประเทศจีน เกาหลีหรือญี่ปุ่นเพียงอย่างเดียว ไม่เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะหรืออัตลักษณ์ (identity) ของพุทธศาสนาแบบเวียดนาม

ดังนั้น งานศึกษานี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางพระพุทธศาสนา บทบาททางสังคมวัฒนธรรม แนวโน้มพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้บทบาทพระพุทธศาสนาที่มีความหลากหลายในประเทศเวียดนามต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เน้นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) และการวิจัยภาคสนาม (field research) โดยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามในประเทศเวียดนามครอบคลุมทั้งสามภาค ได้แก่ภาคเหนือ ศึกษาที่เมืองฮานอย (Hanoi) และเมือง Vinh ภาคกลาง ศึกษาที่เมืองเว้ (Hue) ดานัง (Da Nang) และโฮ้ยอัน (Hoi An) และภาคใต้ศึกษาที่กรุงโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh City) หมี่ ทอ (My Tho) และเมืองจาวิง (Tra Vinh) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย พระสงฆ์เวียดนามจำนวน 10 รูป ข้าราชการหรือประชาชนชาวเวียดนามจำนวน 7 คน นักวิชาการด้านศาสนาชาวเวียดนาม 1 คน และผู้แทนภาครัฐคือเจ้าหน้าที่จัดการประชุม

พุทธศาสนาระดับนานาชาติครั้งที่ 7 ณ กรุงโฮจิมินห์จำนวน 1 คนนำข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

1. พุทธฝ่ายเหนือและพุทธฝ่ายใต้: อัตลักษณ์กับพัฒนาการของพุทธศาสนาในเวียดนาม

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามมีความเกี่ยวพันอย่างแนบแน่นกับ “ภูมิรัฐศาสตร์” (geo-politic) คือลักษณะทางภูมิศาสตร์และพัฒนาการการสร้างรัฐชาติของประเทศเวียดนามที่นำมาซึ่งอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามคือความแตกต่างระหว่างพุทธศาสนาทางภาคเหนือซึ่งเป็นพุทธฝ่ายมหายานกับพุทธศาสนาทางภาคใต้ซึ่งเป็นพุทธฝ่ายเถรวาท ฉะนั้นการอธิบายพัฒนาการของพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามในลักษณะรวม ๆ แบบเดียวกับการอธิบายพัฒนาการของพุทธศาสนาในบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พุทธศาสนาส่วนใหญ่เป็นแบบเถรวาทนั้น เป็นการยากที่จะทำให้เราเข้าใจลักษณะเด่น ๆ ของพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามได้อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นการทำความเข้าใจพัฒนาการของพุทธศาสนาในเวียดนามดังกล่าวจึงต้องศึกษาถึงประวัติศาสตร์การสร้างรัฐชาติของเวียดนามซึ่งเริ่มต้นขึ้นในพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศก่อนที่จะขยายดินแดนลงมาทางภาคใต้และด้วยเหตุที่ประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ต่างกัน ทำให้คนนอกมองประเทศเวียดนามแตกต่างกันออกไป บ้างก็มองว่าเวียดนามควรจัดอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกซึ่งได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนโดยตรง เช่น แนวคิดขงจื๊อ พุทธศาสนา นิกายมหายาน แต่อีกส่วนหนึ่งก็รวมเวียดนามไว้ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากมีวัฒนธรรมหลายอย่างคล้ายกันกับผู้คนในเขตนี้ โดยเฉพาะเขตภาคใต้ของเวียดนามที่มีสภาพภูมิศาสตร์และอากาศไม่ต่างไปจากประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้สะท้อนผ่านลักษณะทางภูมิประเทศและวัฒนธรรมของผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดงในภาคเหนือ และผู้คนบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในภาคใต้ได้อย่างชัดเจน (มนทิรา ราโท, 2556: น. 53-58)

อย่างไรก็ตาม ก็ต้องยอมรับกันว่าแม้ว่าเวียดนามมีความใกล้ชิดกับดินแดนที่เป็นเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะจีน ซึ่งได้รับสมญาว่า “มังกรน้อย” (The Little Dragon)

ก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่าในเวลาเดียวกันเวียดนามมิได้เป็นส่วนหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เหตุเพราะว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์เวียดนามส่วนใหญ่มีแนวทางการเล่าเรื่องที่ใช้เล่าประวัติศาสตร์การสร้างชาติจากทางเหนือลงสู่ทางใต้แน่นอน ขบเรื่องเล่าประวัติศาสตร์เช่นนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็นแบบจารีตหรือแบบกระแสหลัก ซึ่งดูไม่ต่างจากกลุ่มนักประวัติศาสตร์นิพนธ์ของไทยที่อธิบายพัฒนาการประวัติศาสตร์ชาติไทยว่าชนชาติไทยอพยพถิ่นฐานมาจากจีนตอนใต้ ทั้งๆ ในความเป็นจริงแล้วพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามก็มีลักษณะที่ไม่ได้เป็นเอกภาพ ไม่สืบเนื่อง และเชื่อมต่อกับวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่น้อยกว่า “ความเป็นจีน” (Taylor, Keith W., 1998: 949 – 978. อ้างใน ยุคดิ มุกดาวิจิตร, 2556: 90)

สำหรับพัฒนาการของพุทธศาสนาในเวียดนามนั้น เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเวียดนามที่มีลักษณะคล้ายตัวอักษร S ในภาษาอังกฤษที่ยาวจากเหนือจรดใต้กว่าสองพันกิโลเมตรนั้น ในแง่หนึ่งได้มีส่วนสำคัญในการแบ่งแยกลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งหมายถึงพุทธศาสนาของภาคเหนือและภาคใต้ด้วย เพราะนักวิชาการจำนวนไม่น้อยเช่น Skilton (1994: 159) และ Keown (2003: 326) ที่อธิบายว่าพุทธศาสนาเข้ามาสู่เวียดนามจากสองแหล่งคือ พุทธมหายานเข้ามาสู่ภาคเหนือจากอินเดียโดยผ่านทางเส้นทางสายไหม (silk route) สู่จีนก่อนที่จะเข้ามาเวียดนาม ส่วนพุทธเถรวาทเข้าสู่ภาคใต้จากอินเดียโดยผ่านทางทะเลเข้าสู่ประเทศไทย ลาว กัมพูชา ก่อนที่จะเข้าสู่เวียดนาม ดังนั้น พุทธศาสนาในเวียดนามจึงมีสองนิกายหลักคือมหายานและเถรวาท (A. Skilton, 1994: 159 และ D. Keown and et.al, 2003: 326 อ้างใน Thich Quang Thanh, 2011: 11) ซึ่งแนวความคิดการเข้ามาของพระพุทธศาสนาในเวียดนามนี้สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนักวิชาการด้านพุทธศาสนาจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม กรุงเทพมหานคร (Vietnam National University, Hanoi) คือ Associate Professor Dr. Pham Hong Tung ด้วยเหตุนี้เอง อัตลักษณ์ทางพุทธศาสนาของเวียดนามจึงประกอบด้วย “พุทธฝ่ายเหนือ” ที่เป็นฝ่ายมหายาน กับ “พุทธฝ่ายใต้” ที่เป็นเถรวาท



ภาพที่ 1 :แผนที่แสดงการเผยแผ่พุทธศาสนาจากอินเดียเข้าสู่เวียดนาม

(ที่มา: จากเอกสารการบรรยายของ Associate Professor Dr. Pham Hong Tung
ผู้อำนวยการ Science & Technology Department, Vietnam National University,
Hanoi วันที่ 23 มีนาคม 2556)

การศึกษาพัฒนาการของพุทธฝ่ายเหนือเวียดนามในยุคเริ่มต้น ในช่วงต้นของประวัติศาสตร์เวียดนามต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของเพื่อนบ้านที่มีอำนาจเหนือกว่าคือ จีน ฉะนั้นวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาของเวียดนาม ส่วนหนึ่งเชื่อว่าได้รับอิทธิพลมาจากจีนด้วย และลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของพุทธศาสนาในเวียดนาม โดยเฉพาะทางภาคเหนือหรือ “พุทธฝ่ายเหนือ” ที่มีความคล้ายคลึงกับพุทธศาสนาของจีนคือ พุทธมหายาน ซึ่งเป็นนิกายของพุทธศาสนาที่เผยแผ่ออกจากจีนแผ่นดินใหญ่ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียง (จีน ญี่ปุ่น เกาหลี) และเวียดนามทางภาคเหนือ

สำหรับการเผยแผ่พุทธมหายานเข้าสู่ภาคเหนือของเวียดนามนั้นมีหลักฐานว่าในพุทธศตวรรษที่ 8 พระมหาชีวิตเก ชาวอินเดีย และพระของด่งหอย (หรือก่งเซงโฮย) ได้เดินทางเข้ามาประกาศพระพุทธรศาสนา ต่อมา พระฉีโจงโหลง (หรือพระกัลยาณรุจิ) ก็เดินทางไปจีน แปลคำภีร์พระพุทธรศาสนาแล้วจึงกลับมาเผยแผ่ศาสนาที่เวียดนาม

พุทธศาสนาในเวียดนามระยะแรกนี้ มิได้มีความเจริญก้าวหน้าหรือการเผยแผ่อย่างมากแต่อย่างใด เพราะเวลานั้น จักรพรรดิจินให้ความสำคัญสนพระทัยแต่ในการประกาศคำสอนของขงจื้อ และไม่พอพระทัยที่เห็นใครนับถือพระพุทธรศาสนา ฉะนั้นนับแต่อาณาจักรเวียดนามถูกรวมเข้าเป็นดินแดนของจีนใน พ.ศ.433 แล้ว

จีนได้ใช้นโยบายผนวกกลืน คือพยายามรวมเวียดนามเข้าในจีน ทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม และการเมืองโดยจัดการปกครองเวียดนามอย่างมณฑลหนึ่งของจีน ร่งให้ชาวจีนอพยพเข้ามา จัดการศึกษาและธรรมเนียมการสอบแข่งขันเข้ารับราชการแบบจีน ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาราชการ ทำให้ภาษาจีนกลายเป็นภาษาของชนชั้นสูงและภาษาวรรณคดีของเวียดนามใช้หนังสือจีน มีระบบการปกครอง ศาสนาปรัชญา วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ละม้ายคล้ายคลึงหรือสืบเนื่องมาจากจีน ศาสนาที่เวียดนามได้รับสืบทอดจากจีนคือ พุทธศาสนา เต๋า และ การบูชาบรรพชน (ลัทธิขงจื้อก็มีอิทธิพลมากเช่นเดียวกัน หลักฐานบางแห่งจึงกล่าวว่า ศาสนาทั้งสามที่สืบทอดจากจีนคือ พุทธขงจื้อ และเต๋า) ซึ่งได้เจริญคู่เคียงกันมา และค่อย ๆ กลมกลืนกันเข้าจนเป็นลัทธิผสมอันหนึ่งอันเดียว

อย่างไรก็ตาม บรรดาศาสนาเหล่านี้ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลมากที่สุด เพราะปรับตัวเข้ากับลักษณะชนชาติเวียดนามได้ดีกว่าและมีวัดมีพระสงฆ์ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระพุทธศาสนาเข้ามาจากจีน แต่เมื่อชาวเวียดนามนับถือเป็นส่วนที่ช่วยสร้างเสริมความสำนึกในชาติของตน จึงปรากฏว่าวัดในชนบทได้กลายเป็นศูนย์กลาง การลูกฮื้อต่อต้านรัฐบาลจีน อยู่บ่อย ๆ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจีนจึงพยายามจัดวางระบบควบคุมวัดและพุทธศาสนสถานอย่างเข้มงวดโดยแต่งตั้งให้พระสงฆ์ที่ปกครองมีฐานันดรศักดิ์ตามอย่างระบบการปกครองของจีน และถวายความอุปถัมภ์บำรุงพร้อมทั้งอภิสิทธิ์ต่างๆ วางข้อกำหนดให้พระสงฆ์สอบไล่ เสียภาษี เสียค่าธรรมเนียมต่างๆ แก่รัฐ เป็นต้น การควบคุมได้ผลน้อย อิทธิพลของฐานันดรศักดิ์ก็ไม่มั่นคง ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เวียดนามตกอยู่ภายใต้อาณานิคมฝรั่งเศส ก็มีความเคลื่อนไหวเหมือนเดิม

สำหรับพุทธศาสนาในภาคใต้ นิกายเถรวาทเป็นพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในเวียดนามเมื่อเปรียบเทียบกับพุทธศาสนานิกายมหายาน (พระมหาการุณการุณีโก, (สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2557)ดินแดนภาคใต้ในอดีตจัดเป็นดินแดนของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ทั้งนี้ชาวเขมรในภาคใต้ของเวียดนามปัจจุบันนับเป็น 1 ใน 54 กลุ่มชาติพันธุ์ของเวียดนาม ตามสถิติเมื่อปี 2009 ระบุว่ามิมีประชากรที่เป็นชาวเขมรในภาคใต้ของเวียดนามจำนวน 1,260,640 คน กระจายตัวในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้ แต่ส่วนมากเป็นจังหวัดในเขตสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เช่น ซ็อก จัง (Soc Trang) จา วินห์ (Tra Vinh) เกียน ยาง (Kien Giang) บัก เลียว (Bac Lieu) วินห์ ลอง (Vinh Long) เตย นิงห์ (Tay Ninh) และโฮจิมินห์ซิตี้

(Ho Chi Minh City) ภาษาเขมรเป็นภาษาตระกูลมอญ-เขมร ในสาขาของตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) อันเป็นกลุ่มตระกูลภาษาที่พบเห็นได้ทั่วไปในเวียดนามและหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในภูมิภาคนี้ ดินแดนที่เป็นบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เป็นดินแดนที่มีพัฒนาการขึ้นเป็นรัฐก่อนดินแดนอื่นๆ ซึ่งอาณาจักรฟูนัน (Funan) ซึ่งเป็นอาณาจักรแรกเริ่ม ต่อมาเป็นอาณาจักรเจนละหรือเจนลา (Chenla) จนถึงอาณาจักรเมืองพระนคร (Angkor) อันเป็นช่วงเวลาที่ดินแดนดังกล่าวอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์เขมร ก่อนที่ดินแดนดังกล่าวจะถูกผนวกรวมเข้ากับอาณาจักรเวียดนามในปี ค.ศ.1757 ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่นั้นกลายเป็นประชากรส่วนหนึ่งของเวียดนามนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (PhungThi My, 2012: น.15) ดังนั้น การศึกษาพัฒนาการของพุทธฝ่ายใต้หรือพุทธศาสนานิกายเถรวาท (เถรวาทเขมร) ทางภาคใต้ของเวียดนามนั้น ต้องมองผ่านพัฒนาการของพุทธศาสนาของกัมพูชาไปพร้อมๆ กันด้วย

2. บทบาทของพุทธศาสนาในเวียดนามที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม

บทบาทของพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า บทบาทของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมและประชาชนชาวเวียดนามในปัจจุบันนั้นจะครอบคลุม 6 ประเด็นหลักคือ บทบาทด้านพิธีกรรมกับชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาทางด้านพุทธศาสนา บทบาทด้านการพัฒนาชุมชนและเกื้อกูลสังคม บทบาทด้านการส่งเสริมพุทธาคม ไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ บทบาทด้านการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรมและบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปะ ประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

บทบาทด้านพิธีกรรมกับชุมชน

วัดกับพระสงฆ์ในเวียดนาม ก็เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ที่นับถือพุทธศาสนา คือมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมให้กับชุมชนโดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต อาทิงานมงคลสมรส งานศพ และงานพิธีกรรมตามประเพณี ในกรณีของพุทธฝ่ายมหายานบ่าวสาวที่แต่งงาน นิยมมาขอพรกับพระสงฆ์ที่วัด (Nguyen Thi Kim Thoa, (สัมภาษณ์) 17 เมษายน 2556) และในพิธีศพ ก็จะนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดและนำขบวนแห่ศพไปยังสุสาน (Ton Nu Thi Na (สัมภาษณ์) 17 เมษายน 2556) เช่นเดียวกับพุทธฝ่ายเถรวาททางภาคใต้ ก็มีบทบาท

ด้านพิธีกรรมต่อชุมชนไม่แตกต่างจากพุทธเถรวาทในประเทศไทยมากนัก โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมตามประเพณี (นายสุบิน, (สัมภาษณ์) 11 พฤษภาคม 2556 และ พระให้ (หตถจิตโต) สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2556) นอกจากนี้ จุดเด่นประการหนึ่งของวัดฝ่ายมหายานในเวียดนามที่พบคือ การมุ่งไปที่การทำบุญ ในรูปของการบริจาคทานพบว่าในวัดฝ่ายมหายานทุกวัดมีการตั้งตู้บริจาคไว้ บางแห่งมีมากกว่าหนึ่งตู้ โดยมากอยู่บริเวณหน้าแท่นจุดธูปเทียนบูชาในวิหาร ทั้งนี้ก็เพราะ “วัดของเวียดนามบริหารจัดการด้วยเงินบริจาค ซึ่งต่างจากประเทศไทย ที่มีการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ ชุมชนและปัจเจกบุคคล” คำกล่าวนี้ คณະนักวิจัย ได้สรุปมาจากการสัมภาษณ์บรรดาเจ้าอาวาสและพระภิกษุในวัดต่างๆ ที่ได้เก็บ ข้อมูลภาคสนาม ฉะนั้น ในแต่ละวัดต้องหาเงินในการเลี้ยงตัวเองทั้งในรูปของการตั้งตู้บริจาค หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เสริม อาทิ การขายอาหารมังสวิริติ (เช่น วัดเถรวาท HuenKhong son Tuong pagoda เมือง Hue) การขายของที่ระลึก หนังสือ รวมทั้งสิ่งเคารพบูชา เป็นต้น



ภาพที่ 2 :หญิงสาวชาวเวียดนามกำลังบริจาคเงินที่วัด Vinh Nghiem จังหวัด Ho Chi Minh

นอกจากนี้ กิจกรรมหนึ่งของสาธุชนชาวเวียดนามที่เหมือนกับชาวพุทธคือการไปวัด สำหรับชาวเวียดนามที่เคร่งครัดจะเข้าวัดเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรม ทุกเย็นวันที่ 14 และ 30 ของเดือนทางจันทรคติ (เท่ากับวันพระใหญ่ในบ้านเรา) เพื่อปฏิบัติปฏิบัติชอบต่อไป แต่สำหรับชาวเวียดนามโดยทั่วไปไปวัดเพื่อไปขอพรหรืออธิษฐานบนบานมากกว่าที่จะไปนั่งปฏิบัติธรรมหรือนั่งวิปัสสนา

หากเราเข้าไปในวัดหรือเจดีย์ในประเทศเวียดนาม พบว่าเมื่อสาธุชนที่มาวัดเดินทางมาถึง ซึ่งมีทั้งแบบมาตัวเปล่าๆ และแบบที่ถือรูปเขียนหรือเครื่อง เช่น ไห้วมาพร้อม ก็จะเริ่มต้นด้วยการจุดธูปบูชา กวนเบาเวหรือทหารยามที่จะตั้งอยู่บริเวณทางเข้าวัดทั้งสองด้าน โดยด้านหนึ่งเป็นทหารยามฝ่ายดี และอีกด้านหนึ่งจะเป็นทหารยามฝ่ายชั่ว จากนั้น เดินไปที่ตู้บริจาคของวัดเพื่อบริจาคเงิน หรือจุดธูปบริเวณแท่นบูชาหลัก พนมมือแล้วอธิษฐานตรงหน้าแท่นบูชารูหนึ่ง แล้วจึงคำนับ พร้อมปักธูปลงในกระถางธูปที่เต็มไปด้วยเก้าหรือในกรณีที่กระถางธูปอยู่ด้านนอกตัวอาคาร (ดังกรณีของวัดลิง อัง ที่ตานัง) เมื่อปักธูปแล้ว สาธุชนก็เข้าไปไหว้รูปเคารพด้านในอาคาร โดยส่วนใหญ่จะก้มลงกราบกับพื้นพร้อมอธิษฐานไปด้วย

ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาวัดทุกคนมักจุดธูป ซึ่งหลาย ๆ แห่งก็จะมีร้านขายธูปอยู่ภายในบริเวณวัดหรือหน้าวัด ทั้งที่เป็นของวัดเอง ของชุมชนหรือของส่วนบุคคล โดยในร้านค้ามีสินค้าทางศาสนาจำหน่ายจำนวนมาก อาทิ สร้อยคอ รูปเคารพ วัตถุมงคล ชุดและอุปกรณ์ของนักบวช รวมทั้งวารสารทางพุทธศาสนา เป็นต้น การจุดธูปนั้นจะจุดทั้งห่อหรือจุดเพียงไม่กี่ดอกก็ได้ตามแต่โอกาส แต่ต้องจุดเป็นเลขคู่ จะจุดเป็นเลขคู่ไม่ได้ สำหรับคว้นรูปที่ลอยขึ้นไปเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของการสื่อสารกับปรโลก ทำให้สามารถติดต่อกับบรรพบุรุษหรือขอพรจากเทพนสวรรค์ได้

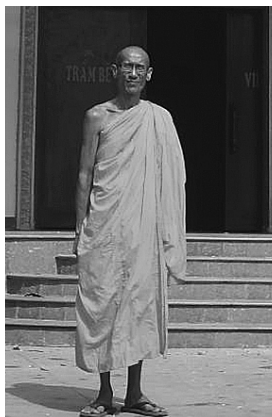
สำหรับบางคนการไปวัด นอกจากการกราบไหว้รูปเคารพในวัดแล้ว ยังถือโอกาสไปสนทนากับพระ คัมภีร์และถวายเป็นของ ส่วนการไปนั่งสมาธินั้นจะพบมากในส่วนของวัดพุทธฝ่ายเถรวาท อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจว่าในบริบทของการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมนั้น บทบาทด้านพิธีกรรมของพุทธศาสนาในเวียดนามดูเหมือนว่าจะโดดเด่นค่อนข้างมาก เนื่องจากรัฐมองว่าบทบาทดังกล่าวไม่กระทบต่อการบริหารงานประเทศของพรรคหรือรัฐบาลนั่นเอง

บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาทางด้านพุทธศาสนา

การศึกษาทางด้านพุทธศาสนาในเวียดนามนั้นขบเขาลงอย่างมากในช่วงสงคราม จนกระทั่งปลาย ค.ศ.1980 เวียดนามได้ใช้นโยบายเปิดประเทศ Doi Moi เมื่อปี ค.ศ.1986 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า ปัจจุบันบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในเวียดนามในด้านการส่งเสริมการศึกษาลดน้อยลงมาก เนื่องจากรัฐได้เข้ามาจัดการศึกษาในทุกด้านในทุกระดับ จากการศึกษาพบว่า

วัดและพระสงฆ์ในเวียดนามได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาด้านพุทธศาสนาากพอสมควร โดยเฉพาะในส่วนของพุทธเถรวาทในภาคใต้ วัดสำคัญ ๆ หลายแห่งได้มีการเปิดสอนโรงเรียนปริยัติธรรมด้วย รวมทั้งการสนับสนุนการศึกษาพุทธศาสนาและการเผยแผ่พุทธศาสนา เช่น การออกไปบวรมีศีลธรรมในโรงเรียน (พระมหากาญจน์ การุณีโก, (สัมภาษณ์) 17 เมษายน 2556) การเปิดอบรมพุทธศาสนาในวันอาทิตย์หรือโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (พระทักษ์ วาย (Thach Why), (สัมภาษณ์) 12 พฤษภาคม 2556) เป็นต้น

นอกจากนี้พบว่าประเทศเวียดนามปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในระดับมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยสงฆ์) ตามจังหวัดต่างๆ ทั้งหมด 4 แห่ง คือ ฮานอย (Hanoi) เว้ (Hue) โฮจิมินห์ (Ho Chi Minh City) และเกิ่นเธอ (Can Tho) และมีวิทยาลัยพุทธศาสนา 8 แห่ง และโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวน 30 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ (พระนักศึกษาศันปีที่ 1 วัด Vinh Nghiem (มหายาน) (Ho Chi Minh City), สัมภาษณ์ 11 พฤษภาคม 2556) ทั้งนี้ การศึกษาทางด้านพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของเวียดนามนั้น พระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นฝ่ายมหายาน ขณะที่พระสงฆ์ฝ่ายเถรวาท จะไปศึกษาพระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย (พระทักษ์ วาย (Thach Why), (สัมภาษณ์) 12 พฤษภาคม 2556) ซึ่งพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทของเวียดนามส่วนใหญ่ถือว่าเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาของโลกในปัจจุบัน นอกจากนี้ ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์เวียดนาม พบว่าวัดในประเทศเวียดนามบางแห่งก็เปิดสอนเองโดยเจ้าอาวาส ไม่ได้ส่งพระหรือเณรไปเรียนที่อื่น เรียกว่าเป็นสำนักเรียนก็ได้ ดังเช่นในกรณีของหลวงพ่ोज้าอาวาส วัดป่าสมาธิ (เมือง Hue) ที่ท่านดำเนินการสอนเอง (พระมโน, (สัมภาษณ์), 17 เมษายน 2556)



ภาพที่ 3: หลวงพ่อ ท่าจ วาย (Thach Why) อาวาสวัดโพธิศาราชหรือวัดกำปง (Tra Vinh)

บทบาทด้านการพัฒนาชุมชนและเกื้อกูลสังคม

บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ประชาชนมองเห็นความสำคัญของพุทธศาสนาน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกันมาก ส่วนใหญ่ความสัมพันธ์มุ่งไปที่พิธีกรรมและการทำบุญเพื่อมุ่งหวังผลตอบแทนจากภพชาติ หรือไปขอพรเพื่ออธิษฐานบนบานมากกว่าที่จะไปนั่งปฏิบัติธรรมหรือนั่งวิปัสสนาตามที่กล่าวข้างต้น

จากการศึกษาภาคสนามพบว่า บทบาทด้านการพัฒนาชุมชนและเกื้อกูลสังคมของวัดและพระสงฆ์เวียดนามในปัจจุบันนั้น มีลักษณะเป็นการบำเพ็ญประโยชน์หรือการสาธารณสงเคราะห์มากกว่า ทั้งนี้บทบาทในส่วนนี้ที่พุทธศาสนาได้ดำเนินการต่อชาวเวียดนามที่สำคัญและเห็นประโยชน์ทันทีคือ การรักษาด้วยสมุนไพรโดยพระสงฆ์เป็นผู้บริหารจัดการและเป็นผู้ดำเนินการในการรักษากรณีวัดอภิสถูปญตาราม เมือง Hue จัดเป็นโรงพยาบาลหรือศูนย์การแพทย์ท้องถิ่นในวัดรักษาด้วยสมุนไพร มีห้องเก็บยามีห้องรับ รักษาผู้ป่วย เป็นการรักษาที่มีระบบของตนเอง โดยมีเจ้าอาวาสเป็นอาจารย์หมอ (หมอแม่) มีเจ้าหน้าที่ประจำประมาณ 40 คน ในแต่ละวันจะมีคนไข้มาให้หมอแม่รักษาประมาณ 200-300 คน วัดทำในลักษณะของการกุศล โดยคนไข้จ่ายเพียงค่ายา ส่วนทางวัดดูแลเรื่องเพิ่มและแอลกอฮอล์ (พระมหาการุณ การุณีโก, สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2556)



ภาพที่ 4 : (ซ้าย) ห้องเก็บสมุนไพรเพื่อบริการประชาชนที่วัดอภิสถูปญตาราม เมืองเว้ (Hue) และ

ภาพที่ 5: (ขวา) พระมหาการุณ การุณีโกช่วยเจ้าอาวาสวัดอภิสถูปญตาราม เมือง Hue

ขณะให้สัมภาษณ์

ขณะที่ในภาคใต้ของเวียดนามที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรนั้น จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าการแพทย์แผนปัจจุบันเจริญก้าวหน้า จนมีสถานพยาบาล หรือโรงพยาบาลหรืออนามัยเกิดขึ้นทั่วทุกแห่งของจังหวัด และประชาชนส่วนใหญ่ ยังใช้บริการแพทย์แผนปัจจุบันก็ตาม แต่ก็มีโรคบางชนิดที่ไม่สามารถรักษาโดย แพทย์แผนปัจจุบันให้หายขาดได้ รวมทั้งโรคทางใจ จึงพบว่ามีการรักษาผู้ป่วย ด้วยสมุนไพรโดยพระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ มากมาย เช่นที่วัดโพธิศาลราชหรือ วัดกำปง ในจังหวัด Travinh ที่มีอาคารไม้หนึ่งหลังตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของโบสถ์ ใช้สำหรับรักษาพยาบาลประชาชนด้วยสมุนไพร นอกจากนี้ วัดใหญ่อีกแห่งคือ วัดอังกอร์ โบเรย (Angkor Borei) ที่อยู่ไม่ไกลกันนัก ก็พบว่ามีประชาชน ทั้งชายหญิงทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม (กิงห์) เข้ามา รับการรักษาเป็นจำนวนมาก (พระลูกวัด Angkor Borei จังหวัด TraVinh, สัมภาษณ์ 12 พฤษภาคม 2556) ทั้งนี้รูปแบบการรักษาพยาบาลของพระสงฆ์ ทั้งสองแห่งนั้น จัดเป็นการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน (Local Traditional Medicine) โดยมีทั้งการใช้สมุนไพร การรดน้ำมนต์ ประกอบกับบริการธรรมคาถา ตามวิธีการรักษาในแบบเขมร (เพ็งอั้ง)



ภาพที่ 6: (ซ้าย) พระสงฆ์ที่ Angkor Borei จังหวัด TraVinh กำลังรดน้ำมนต์ให้ประชาชน ที่มารับการรักษา



ภาพที่ 7: (ขวา) พระสงฆ์ที่วัดกำปง จังหวัด TraVinh กำลังใช้สมุนไพรในการรักษาพยาบาล

จากที่นำเสนอไปข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีวัดอภิสุณฺณดาราม เมืองเว้ (Hue) วัดโพธิศาลราชหรือวัดกำปง และวัดอังกอร์ โบเรย (Angkor Borei) ในจังหวัด จาวิงห์ (Travinh) ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นบทบาทของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อสังคม และประชาชนชาวเวียดนามในปัจจุบัน ในด้านการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน

แต่มีข้อน่าสังเกตคือ บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในลักษณะเช่นนี้ ไม่ปรากฏในกลุ่มของวัดและพระสงฆ์ฝ่ายมหายานแต่อย่างใด

บทบาทด้านการส่งเสริมพุทธาคม ไสยศาสตร์และโหราศาสตร์

ภายใต้บริบทการเมืองการปกครองของประเทศเวียดนาม บทบาทด้านนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากรัฐบาลถือว่าพลเมืองทุกคนต้องยึดมั่นในลัทธิความเชื่อเดียวคือลัทธิคอมมิวนิสต์ ฉะนั้นความเชื่อเกี่ยวกับพุทธาคม ไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ ก็ถือว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของลัทธิคอมมิวนิสต์

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้ว บทบาทของวัดและพระสงฆ์ของเวียดนามในปัจจุบันเกี่ยวกับพุทธาคม ไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ จะเพิ่มบทบาทขึ้นอย่างกว้างขวาง สวนกับกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและการเน้นความเจริญด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงภาวะทางจิตใจของผู้คนที่ยังไม่มั่นคงต้องอาศัยการพึ่งพิงอำนาจเหนือธรรมชาติ (Super-natural being) เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้เข้มแข็งสามารถยืนหยัดต่อสู้กับกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงผันผวนอยู่ตลอดเวลา จึงพบว่าวัดและพระสงฆ์เวียดนามส่วนหนึ่งนิยมสร้างวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการนำรูปสมมติ พระพุทธรูปและพระพุทธรูปสาวก หรือรูปเหมือนของพระเกจิอาจารย์ในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนว่ามีความศักดิ์สิทธิ์สามารถแผ่บารมีมาป้องกันอันตรายต่างๆ ได้ มาสร้างเป็นรูปเคารพต่างๆ โดยในแต่ละวัด (โดยเฉพาะวัดฝ่ายมหายาน) มีร้านค้าอยู่ภายในวัด ซึ่งนอกจากขายรูป เทียน ดอกไม้ สำหรับนำไปจุดสักการบูชาพระพุทธรูปหรือรูปเคารพที่ประดิษฐานไว้ภายในวัดแล้ว ยังมีสินค้าประเภทเครื่องรางของขลัง พระเครื่อง พระบูชาโดยเฉพาะรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมวางไว้ให้พุทธศาสนิกชนเข้าไปบูชาอีกด้วย และนี่ก็เป็นการแสวงหารายได้อีกอย่างหนึ่งเพื่อใช้ในกิจการของวัด เนื่องจากวัดของเวียดนาม ส่วนใหญ่จะไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล



ภาพที่ 8 : ร้านค้าในวัด BửuLâm (อำเภอ MỹTho จังหวัด TiềnGiang) ที่ขายวัตถุมงคลในหลากหลายรูปแบบ

บทบาทด้านการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรม

บทบาทด้านการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรม นับเป็นหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุสงฆ์ หากแต่ในบริบทของประเทศเวียดนามที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมเน้นการดำเนินการในลักษณะนี้จัดเป็นการโฆษณาชวนเชื่อรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและของพรรค ฉะนั้นการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรมของพระภิกษุสงฆ์เวียดนามนับแต่ช่วงการรวมประเทศเมื่อปี ค.ศ.1975 เป็นต้นมา เป็นไปอย่างยากลำบาก และถูกจับตาดูอย่างใกล้ชิดจากรัฐ จนกระทั่งเมื่อเวียดนามได้ดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ (DoiMoi) เมื่อปี ค.ศ.1986 นโยบายดังกล่าวค่อย ๆ ลดระดับลง

ปัจจุบัน กล่าวได้ว่ารัฐบาลเวียดนามเปิดกว้างทางสิทธิเสรีภาพด้านศาสนามากขึ้น จึงทำให้พระภิกษุสงฆ์เวียดนามเริ่มมีบทบาทด้านการส่งเสริมและเผยแผ่ธรรม ในหลายรูปแบบขึ้นซึ่งพบได้จากการที่พระภิกษุสงฆ์เวียดนามได้รับนิมนต์ให้ไปบรรยายหรืออบรมธรรมะให้กับเยาวชนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ การจัดค่ายเยาวชนที่มีการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ไปเป็นวิทยากร (PHAM Hong Tung, (สัมภาษณ์) 23 มีนาคม 2556) การพิมพ์หนังสือสวดมนต์แปลฉบับภาษาเวียดนาม การออกวารสารเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น วารสาร GiácNgộ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาและความเคลื่อนไหวในแวดวงของพุทธศาสนาทั้งของเวียดนามและนานาชาติ รวมทั้งการเปิดสอนและอบรมธรรมะให้กับพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของวัดและพระสงฆ์ฝ่าย

เถรวาททางภาคใต้ (พระท่าจ วย (Thach Why), (สัมภาษณ์) 12 พฤษภาคม 2556 เป็นต้น



ภาพที่ 9: วารสาร GiácNgộ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาของเวียดนามและนานาชาติ

บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปะ ประเพณีและพิธีกรรม

บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปะ ประเพณีและพิธีกรรมของวัดและพระสงฆ์เวียดนามพบในด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การประกอบกิจกรรมตามประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เพื่อเป็นสื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าสู่วัด รวมทั้งการจัดกิจกรรมทางประเพณีและพิธีกรรมเพื่อหาทุนมาพัฒนาวัดหรือบูรณะและสร้างถาวรวัตถุภายในวัด

สำหรับวัดและพระสงฆ์ฝ่ายมหายานนั้น บทบาทด้านนี้เน้นที่พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับวันวิสาขบูชา ซึ่งถือว่าสำคัญที่สุด ขณะที่วัดและพระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทค่อนข้างจะมีบทบาททั้งด้านส่งเสริมศิลปะ ประเพณีและพิธีกรรม เนื่องจากพุทธเถรวาทซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศนั้น วัดและพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมตามประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น การเทศน์มหาชาติ การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การฝังลูกนิมิต การประกอบพิธีวันสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมเขมร อาทิ การสอนภาษาเขมร การอนุรักษ์ศิลปะการแสดง การละเล่นต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่เรียกตนเองว่า “กัมพูเจีย กรอม” (Kampuchea Krom) ที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศเวียดนามและปัจจุบันทางฝ่ายรัฐ

ค่อนข้างผ่อนปรนกับการดำเนินกิจกรรมของวัดและพระสงฆ์ “กัมพูเจีย กรอม” มากขึ้นตามลำดับ การดำเนินกิจกรรมด้านศิลปะ ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่วัดและพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับ



ภาพที่ 10 : ภาพของหญิงสาวกัมพูเจียแต่งกายแบบเขมรเพื่อไปร่วมงานบุญกฐิน

บทสรุป: แนวโน้มและทิศทางพุทธศาสนาในเวียดนาม

แนวโน้มและทิศทางพุทธศาสนาในเวียดนาม เมื่อวิเคราะห์จากปรากฏการณ์ทางสังคมศาสนาสรุปได้ 5 ประเด็น ดังนี้

สถานการณ์พุทธศาสนาในเวียดนาม

จากการที่เวียดนามได้มีการก่อเกิดพุทธศาสนาในประเทศเป็นทั้งในส่วนของมหายานที่มาจากส่วนเหนือและเถรวาทที่มาจากส่วนใต้ ในอดีตเป็นการแบ่งประเทศชัดเจนเป็นเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้และรากเหง้าทางพระพุทธศาสนา ก็จัดแบ่งเป็นมหายานและเถรวาทตามการก่อเกิดนั้น กระทั่งเวียดนามก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศภายใต้อำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศส แนวคิดทางตะวันตกในมิติของศาสนาแนวคริสต์ได้พยายามครอบคลุมมิติทางสังคมและการปกครอง ทำให้เกิดการต่อสู้และการต่อต้านอำนาจรัฐจากองค์กรศาสนาดั้งเดิมในเวียดนาม ในเวลานั้นทำให้เกิดลัทธิความเชื่อทางศาสนาที่หลากหลายขึ้นมา

สถานการณ์ทางพุทธศาสนาในเวียดนามตามจำนวนศาสนิกชนหรือผู้นับถือศาสนา ซึ่งกระจายไปตามลัทธิความเชื่อใหม่ที่เกิดขึ้น จำนวนหรือข้อมูลผู้นับถือศาสนาในเวียดนาม แม้ว่าตัวเลขจะแตกต่างกันไประหว่างตัวเลขของเอกสาร

ทางการและตัวเลขของเอกสารฝ่ายตะวันตกหรือแม้แต่ของนักวิชาการชาวเวียดนามเองก็ตาม แต่ก็สามารถที่จะกล่าวได้ว่าประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีประชากรนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของเวียดนามจะนับถือพระพุทธศาสนา นิคมหายาน แต่ก็พบว่าเริ่มมีชาวเวียดนามส่วนหนึ่งที่หันมานับถือพระพุทธศาสนา นิคมเถรวาทมากขึ้นในระยะหลังอีกทั้งนับตั้งแต่รัฐบาลเวียดนามได้มีการผ่อนปรนเรื่องสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ (Doi Moi) ในช่วงนับแต่ปลายคริสต์ศตวรรษ 1980 เป็นต้นมาทำให้พุทธศาสนาในเวียดนามได้รับการฟื้นฟูมากขึ้น

จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ.2552 ระบุว่า ประชากรที่เป็นชาวพุทธมีเพียงร้อยละ 9.6 โดยที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ได้ระบุว่านับถือศาสนาใด ๆ มีมากถึงร้อยละ 81.69 ขณะที่ เป็นชาวคริสต์ ร้อยละ 7.48 และอื่น ๆ ร้อยละ 1.23 นอกจากนี้ การสำรวจของศูนย์วิจัยกรุงวอชิงตันดีซี เมื่อปี พ.ศ.2553 พบว่า ประชากรเวียดนามที่เป็นชาวพุทธคิดเป็นร้อยละ 16.4 โดยที่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นับถือศาสนาดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาเดิมในท้องถิ่น ร้อยละ 45.3 ขณะที่ เป็นคริสต์ ร้อยละ 8.7 และไม่ระบุว่านับถือศาสนา ร้อยละ 29.6

อย่างไรก็ตาม จากการนำเสนอของนักวิชาการชาวเวียดนาม คือ Assoc. Prof. Dr. Pham Hong Tung ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศาสนาระบุว่า ลักษณะที่สำคัญยิ่งของชาวเวียดนามก็คือการถือบรรพบุรุษ (วิญญาณบรรพบุรุษ) และเน้นย้ำว่าพุทธศาสนาในเวียดนามปัจจุบันเป็นพุทธศาสนาที่อยู่ในท่ามกลางความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าหรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ

พุทธศาสนาท่ามกลางความเชื่ออันหลากหลาย

สำหรับในประเด็นนี้เป็นการวิเคราะห์ว่า อัตลักษณ์หรือลักษณะความเป็นพุทธศาสนาของเวียดนามนั้น อาจอธิบายได้โดยผ่านแนวคิดเรื่องพุทธศาสนาในเวียดนามท่ามกลางความเชื่ออันหลากหลาย ที่มีพัฒนาการมาแต่อดีตนับแต่ในยุคภายใต้การปกครองของจีน ยุคอาณานิคมฝรั่งเศสและอเมริกา และในยุคที่เวียดนามได้รับเอกราช ดังนั้น ลักษณะความเชื่อในเวียดนามจึงมีความหลากหลายที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ชาวเวียดนามประมาณ ร้อยละ 80 ที่มีความเชื่อทางศาสนา (Religious beliefs) ในลัทธิความเชื่อแนวตะวันออกที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เห็นได้ว่าชาวเวียดนามมี

ความเชื่อหลากหลายได้แก่ 1) ความเชื่อดั้งเดิม (Traditional Beliefs) 2) ลัทธิเต๋า (Taoism) และขงจื้อ (Confucianism) 3) พุทธศาสนามหายาน (Mahayana Buddhism) 4) พุทธศาสนาหินยานหรือเถรวาท (Theravada Buddhism) 5) พุทธศาสนาฮาวา (HoaHao Buddhism) และลัทธิเกาได๋ (Caodaism)

เสรีภาพในการนับถือศาสนา

ผลจากศึกษาพบว่า เสรีภาพในการนับถือศาสนาในประเทศไทยเวียดนามค่อนข้างดีขึ้นตามลำดับเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต สอดคล้องกับงานศึกษาที่ผ่านมาในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องศาสนาแม้ว่าเวียดนามจะถูกมองว่าจำกัดเสรีภาพทางศาสนาเพิกเฉยต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์เรื่องปิดกั้นเสรีภาพทางศาสนาและไม่เคารพลิทธิมนุษยชนเท่าที่ควรในเวียดนามเองนั้นมีประชาชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และประชาชนกึ่งนับถือศาสนาที่แตกต่างกันออกไปซึ่งแต่เดิมนั้นชาวเวียดนามนับถือศาสนาธรรมชาติเช่นปู่ตายายเทพเจ้าต่าง ๆ ที่แต่ละท้องถิ่นจะนับถือต่างกันออกไปโดยศาสนาที่ประชาชนชาวเวียดนามนับถือได้แก่พุทธศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ฮาวา เกาได๋ เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์ของเวียดนามจะทำลายความเชื่อและศาสนาส่วนหนึ่งไปในช่วงปฏิวัติระบบการปกครอง แต่หลังจากที่รัฐบาลเวียดนามมีการปฏิรูปประเทศตามนโยบาย “โด่ยเหม่ย” ใน พ.ศ. 2529 ศาสนาต่าง ๆ ในเวียดนามได้มีเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนามากขึ้น (เขียน อธิวิทย์, 2542: น.66) เรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพทางศาสนา รัฐบาลอนุญาตให้ประชาชนมีเสรีภาพทางศาสนาได้ทราบเท่าที่เสรีภาพนั้นไม่สั่นคลอนเสถียรภาพพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลและสิทธิมนุษยชนเสรีภาพทางศาสนาถูกจำกัดมากขึ้นหากการใช้เสรีภาพถูกนำมาใช้เพื่อการต่อต้านรัฐบาลหรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามหมายความว่าสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ต้องใช้โดย “มีจิตสำนึกในอุดมการณ์สังคมนิยม” เป็นสำคัญโดยรัฐบาลเวียดนามพยายามแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลเองนั้นได้ให้เสรีภาพทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น

พุทธศาสนาภายใต้การกำกับของรัฐ

แม้ว่าเสรีภาพในการนับถือศาสนาในเวียดนามจะเพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับ แต่เนื่องจากการปกครองของเวียดนามเป็นระบบพรรคเดียวตามแนวทางของสังคมนิยม ฉะนั้น รัฐย่อมไม่ยอมให้มีอุดมการณ์อื่นนอกไปจากอุดมการณ์

คอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้ เมื่อพิจารณาจากสภาพการณ์ปัจจุบันจากที่ได้นำเสนอข้างต้น คณะวิจัยมีทัศนะว่าแนวโน้มและทิศทางของพุทธศาสนาในเวียดนามประการหนึ่งที่สำคัญคือ พุทธศาสนาภายใต้การกำกับของรัฐ เพราะจากผลศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของพุทธศาสนาในเวียดนามพบว่า รัฐค่อนข้างเข้มงวดและดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อเทียบกับประเทศไทย

พุทธศาสนาในฐานะเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในปัจจุบันกล่าวได้ว่า พุทธศาสนาได้เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเวียดนามกับนานาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ดังเช่นในกรณีของประเทศไทยกับเวียดนาม พบว่าปัจจุบันความร่วมมือของทั้งสองประเทศด้านพุทธศาสนามีมากขึ้น โดยผ่านความร่วมมือระหว่างกันในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมและส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐบาล คณะสงฆ์ หรือแม้แต่ภาคประชาชนของทั้งสองประเทศได้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งความร่วมมือในภาคส่วนต่าง ๆ มีประโยชน์ที่เกื้อกูลกันอย่างมากในความสัมพันธ์ทุกระดับของทั้งสองประเทศ

รูปแบบของความสัมพันธ์ดังกล่าวพิจารณาได้จากกิจกรรมสำคัญ ๆ สองประการคือ การทอดกฐินพระราชทานที่วัดเวียดนาม และการเข้ามาศึกษาพุทธศาสนาของพระชาวเวียดนามในประเทศไทย สำหรับการทอดกฐินพระราชทานนั้น เริ่มต้นนับแต่สถานทูตไทยในนครโฮจิมินห์ได้ขอพระราชทานพระกฐินพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทอด ณ วัดโฝมินห์ นครโฮจิมินห์ เมื่อปี ค.ศ.2002 หลังจากนั้น ก็ได้มีการจัดการทอดกฐินพระราชทานแทบทุกปี โดยได้ขยายออกไปตามวัดพุทธเถรวาทเวียดนามในต่างจังหวัดทางภาคใต้และภาคกลางด้วย และในปี ค.ศ.2013 นี้ก็จะทอดที่เมืองเว้ (พระมหาการุณ การุณีโก (สัมภาษณ์) 17 เมษายน 2557) ส่วนการเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยของพระสงฆ์เวียดนามนั้น ปรากฏชัดขึ้นนับแต่ปี ค.ศ.2003 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลออกหนังสือเดินทางเพื่ออนุญาตให้พระสงฆ์เวียดนามสามารถเดินทางไปศึกษาในประเทศไทยหรือประเทศอื่น ๆ แม้ว่าจะไม่ได้สนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายหรือทุนการศึกษาก็ตาม ยกเว้นพระสงฆ์เถรวาทเวียดนามจากทางภาคใต้บางแห่ง ที่อาจจะได้รับทุนการศึกษาจากคณะสงฆ์เถรวาทเวียดนามของจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- เขียน ธีระวิทย์. (2542). *เวียดนาม: สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2554). *ประวัติศาสตร์ศาสนาในเอเชียอาคเนย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2552). *พัฒนาการและบทบาทของพุทธศาสนาบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2555). *พระพุทธศาสนาในอาเซียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- มนิรา ราโท. (2556). ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของเวียดนาม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี* (ฉบับพิเศษ) พิพิธศนาภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม. หน้า 49-85.
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2556). เวียดนามที่ไม่ใช่มังกรน้อย: อ่านประวัติศาสตร์เวียดนามผ่านพื้นผิวของอดีต. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี* (ฉบับพิเศษ) พิพิธศนาภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม. หน้า 89-131.
- วัชร ศรีคำ. (2544). พุทธศาสนาในเวียดนามหลังการรวมประเทศในปี ค.ศ.1975. *รวมบทความประชุมวิชาการเรื่องอินโดจีนในกระแสการเปลี่ยนแปลง*. จัดโดยศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 29-30 พฤศจิกายน 2544: 256-270.
- วิทย์ บัณฑิตกุล. (2555). *สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์.
- สรณี วงศ์เบ็ญจ (บรรณาธิการ). (2550). *เวียดนาม: หน้าต่างสู่โลกกว้าง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- สุด จอนเจดสิน. (2543). *เวียดนามกับการปฏิรูปประเทศตามนโยบายได้ย เมย์* (พ.ศ. 2529 -2539). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหงียน คัก เวียน (Nguyen Khac Vien)(เขียน) เพ็ชรี สุมิตร (แปล). (2545). *เวียดนาม: ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อนุชา ม่วงใหญ่.(ม.ป.ป.). บทบาทความสัมพันธ์ของเวียดนามต่อประชาคมโลก
ในศตวรรษที่ 21. เอกสารเผยแพร่ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย.ม.ป.ท.
- Ho Phuong Lan. (2012). *Van Hoa Phat Giao Va Lich Su CacNgoi Chua O Viet Nam* (เรียนรู้หลักการวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
ของเวียดนาม), Ho Chi Minh: Tai Cong Ty.
- Mae Chee Huynh Kim Lan. (2010). *A Study of Theravada Buddhism
in Vietnam*. Bangkok:Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Nguyen Khac Canh, et al.(2012).*The Khmer in the South of Vietnam*.
Hanoi: VNA Publishing House.
- Nguyen Lang.(2012). *Viet Nam Phat Giao Su Luan* (การเปรียบเทียบ
พุทธศาสนาในเวียดนาม). Ho Chi Minh: NhaSuat Ban Phuong Dong.
- Nguyen Thanh Xuan. (2012).*Religion in Vietnam*. Hanoi: The Gioi
Publishers.
- Nguyen T.T. (1996). *Phat giao o Viet Nam nhung van de datrahien
nay.Ton giao tin nguonghien nay: May van de lyluanvathuctien
cap thiet*. Hanoi: Trung tam thong tin-tu lieu.
- Phung Thi My (editor). (2012). *The Khmer in the South of Vietnam*.
Hanoi: NhaXuat Ban Thong Tan.
- Sidler, Peter. (1994). Power, religion and economy in Vietnam.
Swiss review of world affairs, (5), 14-17.
- Thich T.A. (1965).*Phat giao Vietnam\xua&nyay*. Saigon: Sen Vang.
Vietnam Buddhist Sangha, National Department of International
Buddhist Affairs. (2011). *A Brief History of Buddhism in Vietnam*.
Hanoi: Phuong Dong Publishing House.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

Associate Professor Dr. Pham Hong Tung ผู้อำนวยการ Science & Technology
Department, Vietnam National University, Hanoi วันที่ 23 มีนาคม 2556
พระมหาการุณ การุณีโกผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพุทธเถรวาทเวียดนาม (วัดอภิสุณฺยคาราม)
เมือง Hue วันที่ 17 เมษายน 2557

Ms.Nguyen Thi Kim Thoa(ปิ่นแก้ว), (ไถ่จากเมือง Vinh), 17 เมษายน 2556.

Ms.Ton Nu Thi Na (นักศึกษาจากเมือง Hue), 17 เมษายน 2556.

นายสุบิน (ประชาชนที่เมือง Ho Chi Minh City ในเวทีการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 7 ขององค์กรพุทธศาสนาแห่งเวียดนาม), 11 พฤษภาคม 2556

พระให้ (หตุลจิตโต) พระนิสิต มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี จากจังหวัด TraVinh, 23 มิถุนายน 2556.

พระมหาการุณ การุณีโก, (ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเถรวาท HuenKhong son Tuong pagoda เมือง Hue), 17 เมษายน 2556.

พระทัง วาย(Thach Why), เจ้าอาวาสวัดโพธิสาลาราชา (Bodhisalaraja) หรือวัดกำปง (Kompong) จังหวัดตราวิงห์ (Travinh) ประเทศเวียดนาม, วันที่ 12 พฤษภาคม 2556.

พระนักศึกษารุ่นปีหนึ่ง วัด Vinh Nghiem (มหายาน) (Ho Chi Minh City), 11 พฤษภาคม 2556.

พระมน, เลขาล่วงพ่อเจ้าอาวาสวัดป่าสมาธิ (เมือง Hue), 17 เมษายน 2556.

พระลูกวัด Angkor Borei (จังหวัด TraVinh), 12 พฤษภาคม 2556.